

Literatuur

AcuBieb 2010

Theo Peeters

Ook afgelopen jaar kreeg ik van enkelen onder jullie weer literatuur toegezonden voor dit overzicht. Mijn hartelijke dank daarvoor. Het overzicht van 2010 bevat een groot aantal interessante uitgaven waarop ik hier even jullie aandacht wil richten.

Absolute topper in 2010 was het Biodiversiteitsboek deel 10 in de serie Fauna van Nederland. Er zijn, in vergelijking met het eerste overzicht uit 1995, dit keer meer groepen van Hymenoptera uitgewerkt door de betreffende specialisten. Van de aculeaten kregen de mieren en bijen een aparte bespreking, de andere aculeatengroepen zijn door Kees van Achterberg in een totaaloverzicht van de hymenoptera meegenomen. Peter Boer (2010) publiceerde voor de mieren een prachtige determinatietabel voor de Benelux met uitgebreide soortbeschrijvingen. Deze nieuwe mijlpaal in het mierenonderzoek wordt verderop in dit nummer besproken. De publicatie van een groot aantal foto's van vertegenwoordigers van bijengenera geeft, in het jaar van de biodiversiteit, een mooi overzicht van de vormen- en kleurenrijkdom van deze belangrijke groep van bestuivers in ons land (Peeters 2010).

Nieuw voor de Nederlandse wespen- en bijenfauna was de vondst van de Mexicaanse zwartsteel *Isodontia mexicana* (Smit & Wijngaard 2010).

De buitenlandse publicaties die betrekking hebben op aculeatengebied die ik jaarlijks doorneem zijn al vele jaren te talrijk om hier op te sommen. Ik maak dan ook altijd een keuze voor deze AcuBieb. In de AcuBieb van 2009 staan nog zo'n 140 publicaties opgesomd. Vanaf dit nummer heb ik besloten me hier nog verder te beperken en 'slechts' de 100 meest interessante buitenlandse publicaties met betrekking tot aculeaten in Nederland op te sommen. Een literatuur-opzomming is m.i. vooral geschikt voor in een database of voor op internet. In een nieuwsbrief zoals deze horen literatuurbesprekingen en literatuurtips thuis, vandaar mijn keuze om hierin te schrappen. En als iemand een goede constructie kan maken voor op onze website is het m.i. wenselijk deze rubriek alleen daar voort te zetten. In mijn database staan op dit moment zo'n 235 buitenlandse

aculeatenpublicaties uit 2010. Het was dus best nog een moeilijke keuze om die tot 100 in te krimpen! Uit de buitenlandse reeks wil ik hier vooral de aandacht vestigen op het werk van Jane van der Smits (2010). Nadat ze in 2007 was gestopt met haar werk aan angeldragers heeft ze in dit 426 bladzijden tellende eindwerk al haar stukken samengebracht die nog niet gepubliceerd waren. Een indrukwekkend geheel van noeste en waardevolle arbeid met o.a. determinatietabellen tot de *Chrysis ignita*-groep en de *Andrena ovatula*-groep, plus determinatietips voor *Bombus semenoviellus*, mannen van enkele *Coelioxys*-soorten, vrouwen van *Hylaeus confusus* en *H. gibbus*, mannen van *Megachile centuncularis* en *M. versicolor*, mannen van *Hedychrum gerstaeckeri*, *H. nobile* en *H. niemelai*, en voor *Psenulus pallipes* en *P. brevitarsis*. Eveneens opmerkelijke publicaties in de reeks van 2010 zijn de boeken van Goulson en Seeley over resp. *Bombus* en *Apis*. En niet te vergeten het zesde en laatste determinatieboek in de reeks Fauna Helvetica over Apidae s.l..

In onderstaande stukken met een * zijn determinatietabellen en belangrijke onderscheidingskenmerken tussen soorten opgenomen.

Literatuur Nederland

- Achterberg, C. van, 2010. Hymenoptera - vliesvleugeligen: 269-273. In: Noordijk, J., R.M.J.C. Kleukers, E.J. van Niekerken & A.J. van Loon (red.). De Nederlandse biodiversiteit. Nederlandse Fauna 10. - Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Beekman, M., 2010. Boekbespreking Jürgen Tautz 2009 Honingbijen. - Entomologische Berichten 70 (3): 101-102.
- Bellmann, H., 2010. Insectengids. - Tirion Uitgevers BV, Baarn, herziene uitgave, 447 p.
- Bijenstichting, 2010. Openbaar groen en de betekenis voor bijen. - Bijenstichting, rapport (A. Koster), april 2010, 57 p. [te downloaden van <http://www.bijenstichting.nl>]
- Blacquièrre, T., 2010. Hoe overleeft de honingbij onze beschaving? - De Levende Natuur 111 (4): 182-187.
- Blacquièrre, T., N. van Straalen & R. Buijter (red.), 2010. Bijen. Fascinerend, essentieel en bedreigd. - Stichting Bio-Wetenschappen en Maatschappij 29 (4): 1-84.
- * Boer, P., 2010. Mieren van de Benelux. - Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland, 183 p. [zie boekbespreking in dit nummer]
- Boer, P. & M. Brooks, 2010. Succesvolle buitenhuis vestigingen van de Argentijnse mier *Linepithema humile* in Nederland (Hymenoptera: Formicidae). - Dierplagen 13 (1): 12-17.
- Boerjan, M., 2010. De levensduur van de werkbij. - Bijenhouden 4 (9): 8-9.
- Braw, E., 2010. Laatste geluid uit de stad: zoemende bijen. - Metro, 22 april: 17.
- Brink, T., 2010. Bijzondere vindplaats nest urntjeswespen. - Dierplagen 13 (2): 7.
- Coenen, B., 2010. Niet gek op Maja. - Seizoenen 38 (2): 4.
- Cornelissen, B., T. Blacquièrre & S. van der Steen, 2010. Effectieve bestrijding van *Varroa*. - Brochure, Plant Research International Wageningen, 47 p.

- Duurland, J., 2010. Wetenswaardigheden wespenallergie. - Dierplagen 13 (2): 16-18.
- Elzenga, T., 2010. Een bijenvolk wordt geregeerd door geuren. - Bijenhouden 4 (2): 12-13.
- Elzenga, T., 2010. Meer dan alleen overleven van een koude winter. De temperatuurregeling van onze bijen. - Bijenhouden 4 (3): 12-13.
- Elzenga, T., 2010. Succes heeft vele vaders. Waarom een jonge koningin het met meerdere darren doet. - Bijenhouden 4 (10): 8-9.
- Elzenga, T. & J. Videler, 2010. Hoe vliegt de honingbij? Draaikolken in de lucht doen het werk. - Bijenhouden 4 (12): 14-15.
- Gommers, G. & M. Grugeon, 2010. Roep de bijensterfte een halt toe. Help deze bijzondere bestuivers een handje. - Seizoenen 38 (2): 14-17.
- Hermans, J., 2010. Boekbespreking De spinnendoders van Nederland. - Natuurhistorisch Maandblad 99 (10): 237.
- Jeuken, B., 2010. Hymenoptera: 6-7. In: Waarnemingen 2010. - Veelpotige Nieuwsbrief 2010, 9 p.
- Koel, H., 2010. Speciaal natuurbeheer voor bijen heeft succes! - Natuuronderzoek 20 (3): 5-7.
- Kraaijeveld, K., 2010. De Strepsiptera komen eraan. - Entomologische Berichten 70 (6): 177.
- Kraker, C. de, 2009. Grevelingenverslag 2009. - Ecologisch Adviesbureau Sandvicensis, 77 p.
- Loon, A.J., P. Boer & J. Noordijk, Formicidae - mieren: 276-278. In: Noordijk, J., R.M.J.C. Kleukers, E.J. van Nieuwerkerken & A.J. van Loon (red.). De Nederlandse biodiversiteit. Nederlandse Fauna 10. - Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Mabelis, B.A., A.J. van Loon & W. Dekoninck, 2010. Verovert de plaagmier Nederland? - Entomologische Berichten 70 (2): 30-36.
- Melman, Th. C. P., C.M. van der Heide, L.C. Braat & H.A. Udo de Haes, 2010. Ecosysteemdiensten: nieuw anker voor omgevingsbeleid? - Landschap 27 (4): 209-219.
- Nieuwenhuijsen, H., 2010. Spinnendoders (Pompilidae). - Nieuwsbrief EIS Nederland 51 (juni): 3.
- Peeters, T., 2010. Diversiteit van bijen in Nederland. - Bijenhouden 4 (6): 3-4.
- Peeters, T.M.J., 2010. Apidae: 278-279. In: Noordijk, J., R.M.J.C. Kleukers, E.J. van Nieuwerkerken & A.J. van Loon (red.). De Nederlandse biodiversiteit. Nederlandse Fauna 10. - Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Reemer, M., 2010. Bijenonderzoek voor LNV. - Nieuwsbrief EIS-Nederland 51: 11.
- Reemer, M. & D. Kleijn, 2010. Wilde bestuivers in appel- en perenboomgaarden in de Betuwe. - EIS-Nederland, Alterra & Bureau Ecologica, Leiden, Rapportnummer EIS2010-04, 24 p.
- Roes, F.L., 2010. Haplodiploidy seems to facilitate queen reabsorption and dependent founding in eusocial insects. - Entomologische Berichten 70 (1): 2-6.
- Rond, J. de, 2010. Invertebraten van dynamische zeeduinen. - Eigen uitgave, 24 p.
- Schoelitsz, B., 2010. KAD-docent publiceert 'Mieren van de Benelux'. - Dierplagen 13 (4): 10-11.
- Schoelitsz, B., 2010. Atlantische dwergschubmier gelokaliseerd in Zeeland. - Dierplagen 13 (4): 13.
- Schreven, S., 2010. Verslag Haaksbergen 2. - Amoeba 84 (3): 6-9.
- Smit, J., E. van der Spek, J. de Rond, R. van Hengel & J.W.A. van Zuijlen, 2010. Hymenoptera - bijen, wespen en mieren: 2009. In: J.G.M. Cuppen, Entomofauna van Flevoland. Verslag van de 164e zomerbijeenkomst te Kraggenburg. - Entomologische Berichten 70 (6): 190-212.
- * Smit, J. & W. Wijngaard, 2010. *Isodontia mexicana*, een nieuwe langsteelgraafwesp voor Nederland (Hymenoptera: Sphecidae). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 33: 67-72.
- Spek, E. van der, 2010. Honingbijen en wilde insecten samen in natuurterreinen. - Vakblad Natuur, Bos en Landschap 7 (6): 12-15.
- Stuke, J.-H., C. Saure & G. Pennards, 2010. *Leopoldius valvatus*, een nieuwe blaaskopvlieg voor Nederland en Duitsland (Diptera: Conopidae). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 33: 9-11.
- Tielens, G., 2010. Hoornaarnest in de schuur. - WBL Nieuwsbrief 30 (96): 16-25.
- Vereijken, R., 2010. Bruidsvlucht. - Koerier, 26 augustus: 3.
- Vereijken, R., 2010. Terrasje pikken. - Natura 107 (4): 121.
- Visser, A., 2010. Wilde bijen in de achtertuin? - Bijenhouden 4 (9): 14-15.
- Vliegthart, A., A.J. Loonstra & M. Reemer, 2010. Insecteninventarisatie bij Kootwijk. - Rapport VS2010.021, De Vlinderstichting, Wageningen, 61 p.
- Wallis de Vries, M.F., 2010. Uitdagingen voor het beheer van lijnvormige elementen in het Heuvelland. - Natuurhistorisch Maandblad 99 (1): 6-11.

Literatuur buitenland

- Aguiar, A.P. & G.A.P. Gibson, 2010. The spatial complexity in describing leg surfaces of Hymenoptera (Insecta), the problem and a proposed solution. - Zootaxa 2415: 54-62.
- * Amiet, F., M. Hermann, A. Müller, R. Neumeyer, 2010. Apidae 6. *Andrena*, *Melitturga*, *Panurginus* & *Panurgus*. - Fauna Helvetica 26, Schweizerische Entomologische Gesellschaft, 316 p.
- Batáry, P., A. Baldi, M. Sárospataki, F. Kohler, J. Verhulst, E. Knop, F. Herzog & D. Kleijn, 2010. Effect of conservation management on bees and insect-pollinated grassland plant communities in three European countries. - Agriculture, Ecosystems and Environment 136: 35-39.
- Blank, S.M. (red.), 2010. Beiträge der Hymenopterologen-Taging in Stuttgart (8.-10.10.2010). - Herausgeber: L. Krogmann, V. Mauss & H.T. Schwenninger, 45 p.
- Bloch, G., T.M. Francoy, I. Wachtel, N. Panitz-Cohen, S. Fuchs & A. Mazar, 2010. Industrial apiculture in the Jordan valley during Biblical times with Anatolian honeybees. - PNAS 107 (125): 11240-11244.
- Boes, K.E., 2010. Honeybee colony drone production and maintenance in accordance with environmental factors: an interplay of queen and worker decisions. - Insectes Sociaux 57: 1-9.
- Bommarco, R., J.C. Biesmeijer, B. Meyer, S.G. Potts, J. Pöyry, S.P.M. Roberts, I. Steffan-Dewenter & E. Öckinger, 2010. Dispersal capacity and diet breadth modify the response of wild bees to habitat loss. - Proceedings of the Royal Society B Biological Sciences 277 (1690): 2075-2082.

- Bromenshenk, J.J., C.B. Henderson, C.H. Wick, M.F. Stanford, A.W. Zulich, R.E. Jabbour, S.V. Deshpande, P.E. McCubbin, R.A. Seccomb, P.M. Welch, T. Williams, D.R. Firth, E. Skowronski, M.M. Lehmann, S.L. Bilimoria, J. Gress, K.W. Wanner & R.A. Cramer Jr., 2010. Iridovirus and microsporidian linked to honey bee colony decline. - *PLoS ONE* 5 (10): e13181.
- Budrys, E., A. Budriene & Z. Nevronyte, 2010. Dependence of brood cell length on nesting cavity width in xylicolous solitary wasps of genera *Ancistrocerus* and *Symmorphus* (Hymenoptera: Vespidae). - *Acta Zoologica Lituanica* 20 (1): 68-76.
- Bunk, E., A. Sramkova & M. Ayasse, 2010. The role of trail pheromones in host nest recognition of the social parasitic bumblebees *Bombus bohemicus* and *Bombus rupestris* (Hymenoptera: Apidae). - *Chemoecology* 20: 189-198.
- Burger, H., M. Ayasse, C.M. Häberlein, S. Schulz & S. Dötterl, 2010. *Echium* and *Pontechium* specific floral cues for host-plant recognition by the oligolectic bee *Hoplitis adunca*. - *South African Journal of Botany* 76: 788-795.
- Burger, H., S. Dötterl & M. Ayasse, 2010. Host-plant finding and recognition by visual and olfactory floral cues in an oligolectic bee. - *Functional Ecology* 24: 1234-1240.
- Cardinal, S., J. Straka & B.N. Danforth, 2010. Comprehensive phylogeny of apid bees reveals the evolutionary origins and antiquity of cleptoparasitism. - *PNAS* 107 (37): 16207-16211.
- Carr, M., J.P.W. Young & P.J. Mayhew, 2010. Phylogeny of bethylid wasps (Hymenoptera: Bethyridae) inferred from 28S and 16S rRNA genes. - *Insect Systematics & Evolution* 41: 55-73.
- Charman, T.G., J. Sears, R.E. Green & A.F.G. Bourke, 2010. Conservation genetics, foraging distance and nest density of the scarce Great Yellow Bumblebee (*Bombus distinguendus*). - *Molecular Ecology* 19: 2661-2674.
- Cölln, K. & A. Jakubzik, 2010. Nature-Building - Technische Unterstützung heimischer Biodiversität dargestellt am Beispiel der Stechimmen. - *Dendrocopos* 37: 57-76.
- Coppée, A., 2010. *Bombus terrestris* (L. 1758): A complex species or a species complex? Intraspecific pheromonal and genetic variations of *Bombus terrestris* (L.) - Impacts on the speciation. - Thesis, Université de Mons. [http://zoologie.umh.ac.be/hymenoptera/biblio/Coppee_Ph_D_complet.pdf]
- Connop, S., T. Hill, J. Steer & P. Shaw, 2010. The role of dietary breadth in national bumblebee (*Bombus*) declines: simple correlation? - *Biological Conservation* 143: 2739-2746.
- Conrad, T., R.J. Paxton, F.G. Barth, W. Francke & M. Ayasse, 2010. Female choice in the red mason bee, *Osmia rufa* (L.) (Megachilidae). - *Journal of Experimental Biology* 23: 4065-4073.
- Dawson, B., 2010. Great yellow bumblebee *Bombus distinguendus* (Morawitz) in Caithness, North Highland 2009. - *BWARS Newsletter*, Spring 2010: 21-27.
- DeKoning, W., F. Hendrickx, P. Grootaert & J.-P. Maelfait, 2010. Present conservation status of red wood ants in north-western Belgium: worse than previously, but not a lost cause. - *European Journal of Entomology* 107: 209-218.
- Dellicour, S. & D. Michez, 2010. Biologie, observations et collectes de trois espèces soeurs du genre *Melitta* Kirby 1802 (Hymenoptera, Melittidae). - *Osmia* 4: 29-34.
- Devalez, J., 2010. Nouvelles données sur *Coelioxys alata* Förster (Hymenoptera, Megachilidae), sa biologie et sa distribution. - *Osmia* 4: 20-23.
- Dicks, L.V., D.A. Showler & W.J. Sutherland, 2010. Bee conservation: evidence for the effects of interventions. - *Synopsis of conservation evidence* 1, 146 p. [zie ook boekbespreking in *HymenoVaria* 2: 35 (april 2011)]
- Dötterl, S. & N.J. Vereecken, 2010. The chemical ecology and evolution of bee-flower interactions: a review and perspectives. - *Can. J. Zool.* 88: 668-697.
- Dubitzky, A., J. Plant & K. Schönitzer, 2010. Phylogeny of the bee genus *Andrena* Fabricius based on morphology (Hymenoptera: Andrenidae). - *Mitt. Münch. Ent. Ges.* 100: 137-202.
- Ebmer, A.W., 2010. Sammeln, Präparieren und Mikroskopietechnik von Wildbienen mit besonderer Berücksichtigung der Furchenbienen (Apoidea, Halictidae). - *Entomologica Austriaca* 17: 67-82.
- Erler, S. & H.M.G. Lattorff, 2010. The degree of parasitism of the bumblebee (*Bombus terrestris*) by cuckoo bumblebees (*Bombus (Psithyrus) vestalis*). - *Insectes Sociaux* 57: 371-377.
- Esser, J., M. Fuhrmann, C. Venne, 2010. Rote Liste und Gesamtartenliste der Wildbienen und Wespen (Hymenoptera: Apidae, Crabronidae, Sphecidae, Ampulicidae, Pompilidae, Vespidae, Tiphiidae, Sapygidae, Mutillidae, Chrysididae) Nordrhein-Westfalens. - *Ampulex* 2: 5-60.
- Exeler, N., A. Kratochwil & A. Hochkirch, 2010. Does recent habitat fragmentation affect the population genetics of a heathland specialist, *Andrena fuscipes* (Hymenoptera: Andrenidae)? - *Conserv. Genet.* 11: 1679-1687.
- Falk, S., 2010. Sweeping to succes (the dipterists way). - *BWARS Newsletter*, Spring 2010: 8-11.
- Fründ, J., K.E. Linsenmaier & N. Blüthgen, 2010. Pollinator diversity and specialization in relation to flower diversity. - *Oikos* 119: 1581-1590.
- Genersch, E., 2010. Honey bee pathology: current threats to honey bees and beekeeping. - *Applied Microbiology and Biotechnology* 87 (1): 87-97.
- Gibbs, J., 2010. Atypical wing venation in *Dialictus* and *Hemihalictus* and its implications for subgeneric classification of *Lasioglossum*. - *Psyche* 2010 [zie <http://www.hindawi.com/journals/psyche/>]
- Giblin-Davies, R.M., C. Erteld, N. Kanzaki, W. Ye, Y. Zeng & B.J. Center, 2010. *Ditylenchus halictus* n.sp. (Nematoda: Anguinidae), an associate of the sweat bee, *Halictus sexcinctus* (Halictidae), from Germany. - *Nematology* 12 (6): 891-904.
- Gillespie, S., 2010. Factors affecting parasite prevalence among wild bumblebees. - *Ecological Entomology* 35: 737-747.
- * Gokcezade, J.F., B.-A. Gereben-Krenn, J. Neumayer & H.W. Krenn, 2010. Feldbestimmungsschlüssel für die Hummeln Österreichs, Deutschlands und der Schweiz (Hymenoptera, Apidae). - *Linzer biol. Beitr.* 42 (1): 5-42.
- Goulson, D., 2010. Bumblebees. Behaviour, ecology, and conservation. - Oxford University Press, second edition, 317 p.

- Goulson, D., O. Lepais, S. O'Connor, J.L. Osborne, R.A. Sanderson, J. Cussans, L. Goffe & B. Darvill, 2010. Effects of land use at a landscape scale on bumblebee nest density and survival. - *Journal of Applied Ecology* 47: 1207-1215.
- Grundel, R., R.P. Jean, K.J. Frohnapple, G.A. Glowacki, P.E. Scott & N.B. Pavlovic, 2010. Floral and nesting resources, habitat structure, and fire influence bee distribution across an open-forest gradient. - *Ecological Applications* 20 (6): 1678-1692.
- Grünewald, B., 2010. Is pollination at risk? Current threats to and conservation of bees. - *Gaia* 19 (1): 61-67.
- Guglielmino, A. & C. Bückle, 2010. Description of larval instars of *Mystrophorus formicaeformis* Ruthe (Hymenoptera: Dryinidae). - *Zootaxa* 2602: 57-66.
- Hardstone, M.C. & J.G. Scott, 2010. Is *Apis mellifera* more sensitive to insecticides than other insects? - *Pest Manag. Sci.* 66: 1171-1180.
- Hines, H.M. & S.A. Cameron, 2010. The phylogenetic position of the bumble bee inquiline *Bombus inexpectatus* and implications for the evolution of social parasitism. - *Insectes Sociaux* 57: 379-383.
- Holzschuh, A., I. Steffan-Dewenter & T. Tscharntke, 2010. How do landscape composition and configuration, organic farming and fallow strips affect the diversity of bees, wasps and parasitoids? - *Journal of Animal Ecology* 79: 491-500.
- Jaffé, R., V. Dietemann, M.H. Allsopp, C. Costa, R.M. Crewe, R. Dall'Olio, P. de la Rúa, M.A.A. El-Niweiri, I. Fries, N. Kezic, M.S. Meusel, R.J. Paxton, T. Shaibi, E. Stolle & R.F.A. Moritz, 2010. Estimating the density of honeybee colonies across their natural range to fill the gap in pollinator decline censuses. - *Conservation Biology* 24 (2): 583-593.
- Johnson, B.R. & J.C. Nieh, 2010. Modeling the adaptive role of negative signaling in honey bee intraspecific competition. - *Journal of Insect Behavior* 23: 459-471.
- Klein, B.A., A. Klein, M.K. Wray, U.G. Mueller & T.D. Seeley, 2010. Sleep deprivation impairs precision of waggle dance signaling in honey bees. - *PNAS* 107 (52): 22705-22709.
- Kosek, J., 2010. Ecologies of empire: on the new uses of the honeybee. - *Cultural Anthropology* 25 (4): 650-678.
- Kreuter, K., R. Twele, W. Francke & M. Ayasse, 2010. Specialist *Bombus vestalis* and generalist *Bombus bohemicus* use different odour cues to find their host *Bombus terrestris*. - *Animal Behaviour* 80: 297-302.
- Kroiss, J., K. Lechner & E. Strohm, 2010. Male territoriality and mating system in the European beewolf *Philanthus triangulum* F. (Hymenoptera: Crabronidae): evidence for a "hotspot" lek polygyny. - *J. Ethol.* 28: 295-304.
- Lepais, O., B. Darvill, S. O'Connor, J.L. Osborne, R.A. Sanderson, J. Cussans, L. Goffe & D. Goulson, 2010. Estimation of bumblebee queen dispersal distances using sibship reconstruction method. - *Molecular Ecology* 19: 819-831.
- Liebert, A.E., N. Wilson-Rich, C.E. Johnson & P.T. Starks, 2010. Sexual interactions and nestmate recognition in invasive populations of *Polistes dominulus* wasps. - *Insectes Sociaux* 57: 457-463.
- Lienhard, A., L. Mirwald, T. Hötzel, I. Kranner & G. Kastberger, 2010. Trade-off between foraging activity and infestation by nest parasites in the primitively eusocial bee *Halictus scabiosae*. - *Psyche* 2010, ID 707501, 13 p. [<http://www.hindawi.com/journals/psyche/>]
- Lucas, S.G., N.J. Minter & A.P. Hunt, 2010. Re-evaluation of alleged bees' nests from the Upper Triassic of Arizona. - *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 286: 194-201.
- Maini, S., P. Medrzycki & C. Porrini, 2010. The puzzle of honey bee losses: a brief review. - *Bulletin of Insectology* 63 (1): 153-160.
- Martin, S.J., J.M. Carruthers, P.H. Williams & F.P. Drijfhout, 2010. Host specific social parasites (*Psithyrus*) indicate chemical recognition system in bumblebees. - *J. Chem. Ecol.* 36: 855-863.
- Okabe, K. & S. Makino, 2010. Conditional mutualism between *Allodynerus delphinalis* (Hymenoptera: Vespidae) and *Ensliniella parasitica* (Astigmata: Winterschmidtidae) may determine maximum parasitic mite infestation. - *Environ. Entomol.* 39 (2): 424-429.
- Park, M.G., M.C. Orr & B.N. Danforth, 2010. The role of native bees in apple pollination. - *New York Fruit Quarterly* 18 (1): 21-25.
- Pickett, K.M. & J.M. Carpenter, 2010. Simultaneous analysis and the origin of eusociality in the Vespidae (Insecta: Hymenoptera). - *Arthropod Systematics & Phylogeny* 68 (1): 3-33.
- Pitts-Singer, T.L. & J. Bosch, 2010. Nest establishment, pollination efficiency, and reproductive success of *Megachile rotundata* (Hymenoptera: Megachilidae) in relation to resource availability in field enclosures. - *Environ. Entomol.* 39 (1): 149-158.
- Polidori, C., S. Bevacqua & F. Andrietti, 2010. Do digger wasps time their provisioning activity to avoid cuckoo wasps (Hymenoptera: Crabronidae and Chrysididae)? - *Acta Ethol* 13: 11-21.
- Potts, S.G., S.P.M. Roberts, R. Dean, G. Marris, M.A. Brown, R. Jones, P. Neumann & J. Settele, 2010. Declines of managed honey bees and beekeepers in Europe. - *Journal of Apicultural Research* 49 (1): 15-22.
- Potts, S.G., J.C. Biesmeijer, C. Kremen, P. Neumann, O. Schweiger & W.E. Kunin, 2010. Global pollinator declines: trends, impacts and drivers. - *Trends in Ecology and Evolution* 25 (6): 345-353.
- * Rasmont, P. & M. Terzo, 2010. Catalogue et clé des sous-genres et espèces du genre *Bombus* de Belgique et du nord de la France (Hymenoptera, Apoidea). - Université de Mons, Laboratoire de Zoologie, 25 p. [version 7.x.2010]
- Rasplus, J.-Y., C. Villemant, M.R. Paiva, G. Delvare & A. Roques, 2010. Hymenoptera: 669-776. In: A. Roques et al. (eds.), *Arthropod invasions in Europe*. - *BioRisk* 4 (2).
- Redpath, N., L.M. Osguthorpe, K. Park & D. Goulson, 2010. Crofting and bumblebee conservation: the impact of land management practices on bumblebee populations in northwest Scotland. - *Biological Conservation* 143: 492-500.
- Rehan, S.M., T.W. Chapman, A.I. Craigie, M.H. Richards, S.J.B. Cooper & M.P. Schwarz, 2010. Molecular phylogeny of the small carpenter bees (Hymenoptera: Apidae: Ceratinini) indicates early and rapid global dispersal. - *Molecular Phylogenetics and Evolution* 55: 1042-1054.
- Richards, M.H., J.L. Vickruck & S.M. Rehan, 2010. Colony social organisation of *Halictus confusus* in southern Ontario, with comments on sociality in the subgenus H. (*Seladonia*). - *J. Hym. Res.* 19 (1): 144-158.

- * Rightmyer, M.G., T. Griswold & M.S. Arduser, 2010. A review of the non-metallic *Osmia* (*Melanosmia*) found in North America, with additional notes on palearctic *Melanosmia* (Hymenoptera, Megachilidae). - *ZooKeys* 60: 37-77.
- Rossi, B.H., P. Nonacs & T.L. Pitts-Singer, 2010. Sexual harassment by males reduces female fecundity in the alfalfa leafcutting bee, *Megachile rotundata*. - *Animal Behaviour* 79: 165-171.
- * Sann, M., M. Gerth, C. Venne, R. Tiedemann & C. Bleidorn, 2010. Molekulare und morphologische Untersuchungen zum Status des *Nomada alboguttata* (Apiformes) Artkomplexes. - *Ampulex* 2: 65-72.
- Schäfer, M.O., W. Ritter, J.S. Pettis & P. Neumann, 2010. Winter losses of honeybee colonies (Hymenoptera: Apidae): the role of infestations with *Aethina tumida* (Coleoptera: Nitidulidae) and *Varroa destructor* (Parasitiformes: Varroidae). - *J. Econ. Entomol.* 103 (1): 10-16.
- Schiestl, F.P., 2010. The evolution of floral scent and insect chemical communication. - *Ecology Letters* 13: 643-656.
- Schmid-Egger, C., 2010. Ergänzungen zur Roten Liste der Wespen Deutschlands 2010. - *Ampulex* 2: 73-74.
- Schmid-Egger, C., 2010. Rote Liste der Wespen Deutschlands. - *Ampulex* 1: 5-39.
- Seeley, T.D., 2010. Honeybee democracy. - Princeton University Press, 273 p.
- Seidelmann, K., K. Ulbrich & N. Mielenz, 2010. Conditional sex allocation in the red mason bee, *Osmia rufa*. - *Behavioral Ecology and Sociobiology* 64 (3): 337-347.
- Sharanowski, B.J., B. Robbertse, J. Walker, S. Randal Voss, R. Yoder, J. Spatafora & M.J. Sharkey, 2010. Expressed sequence tags reveal Proctotrupomorpha (minus Chalcidoidea) as sister to Aculeata (Hymenoptera: Insecta). - *Molecular Phylogenetics and Evolution* 57: 101-112.
- Simone-Finstrom, M. & M. Spivak, 2010. Propolis and bee health: the natural history and significance of resin use by honey bees. - *Apidologie* 41: 295-311.
- Smitsen, J. van der, 2010. Bilanz aus 20 Jahren entomologischer Aktivitäten (1987-2007) (Hymenoptera Aculeata). - *Verhandlungen des Vereins für Naturwissenschaftliche Heimatforschung zu Hamburg e.V.* 43: 1-426.
- Soro, A., J. Field, C. Bridge, S.C. Cardinale & R.J. Paxton, 2010. Genetic differentiation across the social transition in a socially polymorphic sweat bee, *Halictus rubicundus*. - *Molecular Ecology* 19: 3351-3363.
- Stelzer, R.J., L. Chittka, M. Carlton & T.C. Ings, 2010. Winter active bumblebees (*Bombus terrestris*) achieve high foraging rates in urban Britain. - *PLoS ONE* 5 (3): e9559.
- Stelzer, R.J., R. Stanewsky & L. Chittka, 2010. Circadian foraging rhythms of bumblebees monitored by radio-frequency identification. - *Journal of Biological Rhythms* 25 (4): 257-267.
- Storey, M., 2010. Examining and identifying pollen. - *BWARS Newsletter*, Autumn 2010: 10-13.
- Thomson, H.M., 2010. Risk assessment for honey bees and pesticides - recent developments and 'new issues'. - *Pest Manag. Sci.* 66: 1157-1162.
- Ulrich, Y., N. Perrin & M. Chapuisat, 2010. Flexible social organization and high incidence of drifting in the sweat bee, *Halictus scabiosae*. - *Molecular Ecology* 18: 1791-1800.
- VanEngelsdorp, D. & M.D. Meixner, 2010. A historical review of managed honey bee populations in Europe and the United States and the factors that may affect them. - *Journal of Invertebrate Pathology* 103: S80-S95.
- Vereecken, N.J. & J.N. McNeil, 2010. Cheaters and liars: chemical mimicry at its finest. - *Can. J. Zool.* 88: 725-752.
- Vereecken, N.J., P. Dufrene, J. Lückmann, J. Devalez, I. Raemakers & M.A. Bologna, 2010. Synthèse des observations récentes de *Stenoria analis* (Schaum) (Coleoptera, Meloidae) en France et dans les régions voisines. - *Osmia* 4: 1-4.
- Vorel, C.A. & T.L. Pitts-Singer, 2010. The proboscis reflex not elicited in megachilid bees. - *Journal of the Kansas Entomological Society* 83 (1): 80-83.
- Weiner, C.N., A. Hilpert, M. Werner, K.E. Linsenmair & N. Blüthgen, 2010. Pollen amino acids and flower specialisation in solitary bees. - *Apidologie* 41: 476-487.
- Weiner, S.A., C.T. Upton, K. Noble, W.A. Woods Jr. & P.T. Starks, 2010. Thermoregulation in the primitively eusocial paper wasp, *Polistes dominulus*. - *Insectes Sociaux* 57: 157-162.
- Williams, N.M, E.E. Crone, T.H. Roulston, R.L. Minckley, L. Packer & S.G. Potts, 2010. Ecological and life-history traits predict bee species responses to environmental disturbances. - *Biological Conservation* 143: 2280-2291.
- Wilson-Rich, N. & P.T. Starks, 2010. The *Polistes* war: weak immune function in the invasive *P. dominulus* relative to the native *P. fuscatus*. - *Insectes Sociaux* 57: 47-52.
- Winfree, R., 2010. The conservation and restoration of wild bees. - *Annals of the New York Academy of Sciences* 1195: 169-197.
- Witt, R., 2010. Bestandsrückgang bei der Deutschen Wespe (*Vespa germanica*) (Hymenoptera, Vespidae). Aufruf zur Mitarbeit. - *Ampulex* 1: 46.
- Wolf, S., M. Rohde & R.F.A. Moritz, 2010. The reliability of morphological traits in the differentiation of *Bombus terrestris* and *B. lucorum* (Hymenoptera: Apidae). - *Apidologie* 41: 45-53.
- Zurbuchen, A., L. Landert, J. Kläiber, A. Müller, S. Hein & S. Dorn, 2010. Maximum foraging ranges in solitary bees: only few individuals have the capability to cover long foraging distances. - *Biological Conservation* 143: 669-676.
- Zurbuchen, A., S. Cheesman, J. Kläiber, A. Müller, S. Hein & S. Dorn, 2010. Long foraging distances impose high costs on offspring production in solitary bees. - *Journal of Animal Ecology* 79: 674-681.